

HI8 – SOTAHISTORIA

SODAN LUONNE JA OIKEUTUS

- sota on ikivanha väkivaltainen osa ihmisen elämää
  - * tappaminen, ryöstö, raiskaukset yms. aina olleet osa sodan-käyntiä
  - * sota = yhteisön harjoittamaa väkivaltaa toista yhteisöä vastaan
    - sota aina jotakin yhteisöllistä (yksityisen ihmisen väkivalta toista ihmistä vastaan ei ole sotaa, vaan rikos)
  - * sisällissota = valtion sisäinen eri ryhmien välinen sota
  - * kansalaissota = sisällissota joka käydään ilman ammattisotilaita
- miksi ihminen sotii?
  - * sotiminen ihmisen geneeissä?; ihminen luonnostaan raaka?
  - * sota on sivistyksen / taloudellisen toiminnan nousun tuote?
    - sotia käyty ainakin maatalouteen siirtymisestä lähtien
- miksi sotia käydään?
  - * kiistojen ratkaisijana, kun muut keinot eivät riitä
    - + von Clausewitz: "sota on politiikan jatkamista toisin keinoin"
  - * taloudellisten etujen takia
    - + viljelysmaa, ryöstösaalis, pakkoverot, raaka-aineet, kauppa,
  - * hallitsijoiden henkilökohtaisista syistä
    - + kunnia, vallanhalu, kaunat, rikastumishalu ...
  - * uskonnon takia (ristiretket, 30-vuotinen sota...)
  - * poliittisista ja aatteellisista syistä (Korean sota, Vietnamin sota) * kansalliskiihkosta (nationalismi), yms...
- sotien oikeutus?
  - * yleensä oikeutuksia ei juuri kysely: "oikeus seuraa voittajan miekkaa"
  - * nykyaikana hyökkäystä usein pidetään oikeudettomana, kun taas puolustautuminen hyväksyttävää sotaa (esim. talvisota)
    - + suhtautuminen ei aina näin selvää:
      - USA:n oikeutus hyökätä Irakin tai Serbian kimppuun?
  - * joskus pidetty puolustautumistakin oikeudettomana, jos sen epäonnistuminen on jo etukäteen ajatellen selvää
    - + kansan kärsimykset pienemmät, jos alistutaan suosiolla

+ hankala määritelmä: olisiko Suomen pitänyt alistua v. 39?

⇒ **Olipa oikeutuksen laita miten tahansa, sodat ovat vaikuttaneet maailmanhistoriaan enemmän kuin mitkään muut tapahtumat ONKO SODALLA SÄÄNTÖJÄ?**

– perinteisesti sodassa ei ole juuri valikoitu keinoja vihollisen lyömisessä

* vihollisten surmaaminen ei sinänsä itsetarkoitus, vaan voitto
+ poikkeuksena "etniset puhdistukset" (entisaikoinakin)

* sotavankien kohtelu:

+ surmaaminen ei harvinaista, haavoittuneiden kohdalla lähes sääntö

+ sotavankien otto orjiksi / pakkotyöhön tavallista (Kreikka, Rooma jne.)

* siviilien kohtelu:

+ yleensä eivät varsinaisia hyökkäysten kohteita

• 1700-luvun eurooppalaisissa sodissa siviilit tuskin huomasivat koko sotia

• 2. maailmansodan pommitukset tähdättiin kuitenkin juuri siviilikohteisiin (esim. Hiroshima, Dresden)

+ siviilien omaisuus pahemmin vaarassa kuin henki

• usein yritettiin linnoitukseen vetäytynyt puolustaja houkutella taisteluun tuhoamalla viljelyksiä, karjaa jne.

+ orjuuttaminen varsinkin antiikissa tavallista

+ voitettujen alueen naiset lähes aina "vapaata riistaa"

• esim. 1944 Italiassa Rooman valtausta seuranneiden 2 viikon aikana raiskattiin ainakin 60 000 naista

– menneisyydestä kuitenkin löydettävissä esimerkkejä pyrkimyksistä inhimillistää sotia

* kreikkalaisessa maailmassa keskinäisiä sotia ei saanut käydä suurten uskonnollisten juhlien aikoihin (esim. olympian kisat)

* keskiajalla n. vuodesta 990 alkaen katolinen kirkko pyrki hillitsemään feodaalisotia ns. Jumalan rauhan avulla

+ kielsi sotivia osapuolia vahingoittamasta talonpoikia,

pappeja, pyhiinvaeltajia, naisia, rakennuksia tai viljelyksiä

+ Elen synodi 1027 kielsi sodankäynnin viikonloppuisin

+ lateraanisynodi 1139 kielsi käyttämästä jalkajousta muita

kuin vääräuskoisia vastaan käydyissä sodissa

→ Jumalan rauhan noudattaminen Euroopassa satunnaista

* eri aikoina hallitsijat saattoivat laatia sotilaille käyttäytymismääräyksiä

+ esim. Kustaa II Adolfin sota-artiklat 1600-luvulla kielsivät luvattoman ryöstämisen ja rakennusten polttamisen jopa kuolemantuomion uhalla

– sodan inhimillistämisyrittäykset vauhtiin 1800-luvulla

* 1863 perustettiin punainen risti huolehtimaan taisteluissa haavoittuneista (Henri Dunant)

* 1864 Geneven sopimus haavoittuneiden huollosta

+ sopimusta täydennetty myöhemmin: kielletty mm. vankien surmaaminen ja kidutus, tietynlaisten luotien käyttö sotilasaseissa, taistelukaasut

* 1990-luvulla kielletty myös erityisesti siviiliväestöä uhkaavina "ei-älykkäät" maamiinat

→ SODAN KASVOT HIEMAN KIRKASTUNEET SOPIMUSTEN ANSIOSTA, MUTTA NYKYAJAN SODISSAKIN SOPIMUKSIA RIKOTAAN JATKUVASTI